Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Syvende Afdeling)

9. september 2021*

»Præjudiciel forelæggelse – skatter og afgifter – merværdiafgift (moms) – direktiv 2006/112/EF – artikel 98 – medlemsstaternes mulighed for at anvende en reduceret momssats for leveringen af visse varer og tjenesteydelser – bilag III, nr. 7) – entré til forlystelsesparker og messer – princip om afgiftens neutralitet – ydelser leveret af fastetablerede aktører på markeder og omrejsende aktører på markeder – sammenlignelighed – baggrund – gennemsnitsforbrugerens synspunkt – sagkyndig udtalelse«

I sag C-406/20,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Finanzgericht Köln (domstolen i skatte- og afgiftsretlige sager i Köln, Tyskland) ved afgørelse af 25. august 2020, indgået til Domstolen den 28. august 2020, i sagen

Phantasialand

mod

Finanzamt Brühl,

har

DOMSTOLEN (Syvende Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, A. Kumin (refererende dommer), og dommerne T. von Danwitz og I. Ziemele,

generaladvokat: E. Tanchev,

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

– Phantasialand ved skatterådgiverne T. Ketteler-Eising og P. Peplowski,

– den tyske regering ved R. Kanitz, J. Möller og S. Costanzo, som befuldmægtigede,

* Processprog: tysk.

– Europa-Kommissionen ved L. Mantl og V. Uher, som befuldmægtigede,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 98, stk. 2, i Rådets direktiv 2006/112/EF af 28. november 2006 om det fælles merværdiafgiftssystem (EUT 2006, L 347, s. 1, herefter »momsdirektivet«), sammenholdt med nr. 7) i bilag III til dette direktiv.

2 Denne anmodning er indgivet i forbindelse med en tvist mellem selskabet Phantasialand og Finanzamt Brühl (skatte- og afgiftsmyndigheden i Brühl, Tyskland) (herefter »skatte- og afgiftsmyndigheden«) vedrørende den merværdiafgiftssats (moms), der skal anvendes på entrébilletter til den aktivitetspark, som dette selskab driver.

Retsforskrifter

EU-retten

Momsdirektivet

3 Momsdirektivets artikel 96 fastsætter:

»Medlemsstaterne anvender en normalsats for momsen, som fastsættes af hver enkelt medlemsstat som en procentsats af afgiftsgrundlaget, og som er ens for levering af varer og for levering af ydelser.«

4 Dette direktivs artikel 98, stk. 1 og 2, er affattet således:

»1. Medlemsstaterne kan anvende en eller to nedsatte satser.

2. De nedsatte satser må kun anvendes på levering af de kategorier af varer og ydelser, som er anført i bilag III.

[…]«

5 Bilag III til momsdirektivet indeholder listen over leveringer af varer og ydelser, som kan pålægges med de i direktivets artikel 98 omhandlede nedsatte momssatser. I nr. 7) i dette bilag nævnes følgende ydelser:

»[e]ntré til forestillinger, teatre, cirkus, messer, forlystelsesparker, koncerter, museer, zoologiske haver, biografer, udstillinger og lignende kulturelle begivenheder og etablissementer«.

Gennemførelsesforordning nr. 282/2011

6 Artikel 32 i Rådets gennemførelsesforordning (EU) nr. 282/2011 af 15. marts 2011 om foranstaltninger til gennemførelse af direktiv 2006/112 (EUT 2011, L 77, s. 1, herefter »gennemførelsesforordning nr. 282/2011«) har følgende ordlyd:

»1. Ydelser, der har til formål at give adgang til arrangementer inden for kultur, kunst, sport, videnskab, undervisning, underholdning eller lignende arrangementer, jf. [momsdirektivets artikel 53], omfatter ydelser, hvis væsentlige kendetegn består i mod betaling af en billet eller et gebyr, herunder i form af et abonnement, et periodekort eller et regelmæssigt kontingent, at give adgang til et arrangement.

2. Stk. 1 finder især anvendelse på:

a) adgang til forestillinger, teaterforestillinger, cirkusforestillinger, messer, forlystelsesparker, koncerter, udstillinger samt andre lignende kulturelle arrangementer

[…]«

Tysk ret

7 Umsatzsteuergesetz (lov om merværdiafgift) i den affattelse, der finder anvendelse i hovedsagen (herefter »UStG«), bestemmer i § 12, stk. 2, følgende:

»Afgiften nedsættes til 7% for følgende transaktioner:

[…]

7. […]

d) cirkusforestillinger, tjenesteydelser fra markedsvirksomheder samt salget direkte forbundet med driften af zoologiske haver […]«

8 I henhold til § 30 i Umsatzsteuer-Durchführungsverordnung (bekendtgørelse om merværdiafgift) vedrørende § 12, stk. 2, nr. 7, litra d), i UStG forstås ved tjenesteydelser i forbindelse med markedsvirksomhed »offentlig optræden, musikalske opførelser, forestillinger og anden forlystelse i forbindelse med messer, folkefester, skyttefester eller lignende arrangementer«.

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

9 Phantasialand driver en aktivitetspark i Tyskland. De besøgende køber mod betaling af en entrébillet retten til at benytte parkens faciliteter.

10 I en anmodning af 9. november 2015 om ændring af afgiftsansættelsen på omsætningen for 2014, som selskabet var adressat for, anførte Phantasialand, at entréindtægterne til selskabets aktivitetspark ikke skulle beskattes med den almindelige momssats, men med den nedsatte momssats i henhold til UStG's § 12, stk. 2, nr. 7, litra d).

11 Skatte- og afgiftsmyndigheden afslog denne ansøgning ved afgørelse af 6. januar 2016 og afviste derefter klagen over denne afgørelse ved afgørelse af 4. april 2017.

12 Phantasialand har herefter anlagt sag ved Finanzgericht Köln (domstolen i skatte- og afgiftsretlige sager i Köln, Tyskland), som er den forelæggende ret.

13 Ifølge Phantasialand er det i strid med princippet om afgiftsneutralitet, at der i henhold til den nationale lovgivning anvendes en nedsat momssats på transaktioner, der udføres af omrejsende aktører på markeder af sæsonbestemt og midlertidig karakter, mens de transaktioner, der udføres af fastetablerede aktører på markeder, som den i hovedsagen omhandlede, er underlagt den normale momssats.

14 Skatte- og afgiftsmyndigheden har anfægtet denne opfattelse og har i denne henseende henvist til en dom afsagt af Bundesfinanzhof (forbundsdomstol i skatte- og afgiftsretlige sager, Tyskland) den 2. august 2018, hvori denne fastslog, at den forskellige momsmæssige behandling af ydelser leveret af omrejsende aktører på markeder i forhold til ydelser leveret af en aktivitetspark, svarende til den i hovedsagen omhandlede, ikke tilsidesatte princippet om afgiftsneutralitet.

15 Den forelæggende ret er i tvivl om denne fortolkning.

16 For så vidt som Bundesfinanzhof (forbundsdomstol i skatte- og afgiftsretlige sager) i denne henseende bl.a. har henvist til opregningen af udtrykkene »messer« og »forlystelsesparker« i bilag III, nr. 7), til momsdirektivet, har den forelæggende ret indledningsvis anført, at denne opregning i modsætning til andre sprogversioner ikke findes tilsvarende i den tyske version af artikel 32 i gennemførelsesforordning nr. 282/2011, som alene nævner udtrykket »Freizeitparks« (»aktivitetsparks«). Eftersom det sidstnævnte udtryk i almindeligt sprogbrug betegner forlystelsesparker, der er fast etableret, er det sagsøgerens opfattelse, at det er nødvendigt at præcisere definitionen og sondringen mellem begreberne »messer« og »forlystelsesparker«.

17 Dernæst har den forelæggende ret præciseret, at Bundesfinanzhof (forbundsdomstol i skatte- og afgiftsretlige sager) i sin dom af 2. august 2018 fastslog, at ydelser fra en fast etableret virksomhed, der har form af en forlystelsespark, ikke kan sammenlignes med de ydelser, der leveres af aktører på markeder, og som udøver deres virksomhed ved at rejse rundt til messer, idet ydelserne udføres i forskellig kontekst.

18 I denne henseende har den forelæggende ret udledt af Domstolens praksis, at der som den kontekst, hvori ydelserne sammenlignes, kun skal tages hensyn til forskelle i lovgivningsmæssige rammer og gældende retsregler for de omhandlende ydelser.

19 I det foreliggende tilfælde er konteksten for de to typer af aktiviteter på markeder imidlertid ikke kendetegnet ved forskellige lovgivningsmæssige rammer. Lovgivningen pålægger således hverken aktører på markeder som Phantasialand eller de aktører på markeder, der har deres aktiviteter på messer, en forpligtelse til at kræve en samlet entrébillet for brugen af alle attraktioner eller en særskilt pris for hver enkelt udbudt ydelse. Desuden er de mekaniske forlystelser i både aktivitetsparker og messer underlagt den samme sikkerhedsstandard, og hverken fast etablerede eller omrejsende aktører på markeder er ved lov pålagt, på hvilket tidspunkt af året de skal tilbyde deres ydelser. Det skal derfor afgøres, om Domstolens praksis, hvorefter forskelle, der er forbundet med ydelsernes kontekst, kan begrunde en differentieret beskatning, finder anvendelse under omstændigheder som de i hovedsagen omhandlede.

20 Endelig er den forelæggende ret af den opfattelse, at under forudsætning af, at konteksten for de ydelser, der tilbydes af omrejsende aktører på markeder, ikke adskiller sig fra ydelserne fra fastetablerede virksomheder, er det relevante kriterium, hvilke behov der opfyldes af en messe henholdsvis en forlystelsespark, set ud fra en aktuel gennemsnitsforbrugers synspunkt. Når disse behov er fastslået, skal det vurderes, om de to ydelser opfylder de samme behov, og om de eventuelle forskelle indvirker på gennemsnitsforbrugerens valg.

21 I denne henseende finder den forelæggende ret kun, at den er i stand til at foretage denne vurdering, hvis der indhentes en sagkyndig udtalelse. Ifølge Bundesfinanzhofs (forbundsdomstol i skatte- og afgiftsretlige sager) praksis er det imidlertid ikke nødvendigt ved hjælp af sagkyndige undersøgelser at indsamle beviser vedrørende gennemsnitsforbrugerens synspunkt vedrørende to ydelser i sammenhæng med princippet om afgiftsneutralitet, idet dette synspunkt kun er et »intellektuelt perspektiv«. Den forelæggende ret er således af den opfattelse, at det er afgørende for udfaldet af den tvist, der er indbragt for den, om den har ret til at indsamle beviser vedrørende gennemsnitsforbrugerens synspunkt, eller om et sådant synspunkt blot er et intellektuelt perspektiv, som er umuligt at forstå ved at indsamle beviser.

22 På denne baggrund har Finanzgericht Köln (domstolen i skatte- og afgiftsretlige sager i Köln) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Kan omtalen af messer og forlystelsesparker i bilag III, kategori nr. 7, jf. artikel 98, stk. 2, i [momsdirektivet] i henhold til en differentieret beskatning anføres som begrundelse for en beskatning af en aktivitetspark med standardmomssatsen, selv om betegnelsen »forlystelsesparker« omfatter både lokalt baserede og mobile markedsvirksomheder?

2) Kan EU-Domstolens praksis, ifølge hvilken den kontekst, som leveringen af forskellige ydelser må ses i, kan føre til, at disse ydelser ikke er sammenlignelige, anvendes på ydelser, som leveres af henholdsvis omrejsende markedsfolk og lokalt baserede markedsvirksomheder i form af aktivitetsparker?

3) Såfremt det andet præjudicielle spørgsmål besvares benægtende:

Er »den gennemsnitlige forbrugers synspunkt«, som ifølge EU-Domstolens praksis udgør et væsentligt element i princippet om afgiftsneutralitet, et »intellektuelt perspektiv«, som ikke kan godtgøres med en bevisoptagelse i form af en sagkyndig udtalelse?«

Om de præjudicielle spørgsmål

23 Med sine spørgsmål, som skal behandles samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om momsdirektivets artikel 98, sammenholdt med nr. 7) i bilag III til dette direktiv, skal fortolkes således, at den er til hinder for en national lovgivning, hvorefter ydelser, der leveres af omrejsende aktører på markeder, og ydelser, der leveres af fast etablerede aktører på markeder i form af aktivitetsparker, pålægges forskellige momssatser, hvoraf den ene er en nedsat momssats, og den anden er normalsatsen.

24 Indledningsvis skal det bemærkes, at i henhold til momsdirektivets artikel 96 anvendes samme momssats, dvs. normalsatsen fastsat i hver enkelt medlemsstat, for levering af goder og for levering af ydelser. Det er som en undtagelse til dette princip, at der i direktivets artikel 98 er givet mulighed for at anvende nedsatte momssatser. Direktivets bilag III indeholder en opregning

af de kategorier af varer og ydelser, på hvis levering nedsatte momssatser kan anvendes i overensstemmelse med artikel 98 (dom af 9.11.2017, AZ, C-499/16, EU:C:2017:846, præmis 22 og den deri nævnte retspraksis).

25 I overensstemmelse med Domstolens faste praksis tilkommer det medlemsstaterne at fastsætte mere præcist, for hvilke af de varer og tjenesteydelser, som er omfattet af bilag III til momsdirektivet, de vil anvende den nedsatte momssats, forudsat at princippet om afgiftsneutralitet, som udgør et led i det fælles momssystem, overholdes (dom af 9.11.2017, AZ, C-499/16, EU:C:2017:846, præmis 23 og den deri nævnte retspraksis).

26 Nærmere bestemt giver bilag III, nr. 7), til momsdirektivet medlemsstaterne mulighed for at anvende en nedsat momssats på »entré til forestillinger, teatre, cirkus, messer, forlystelsesparker, koncerter, museer, zoologiske haver, biografer, udstillinger og lignende kulturelle begivenheder og etablissementer«.

27 Den forelæggende ret ønsker i denne henseende oplyst, hvorvidt angivelsen af såvel »messer« som »forlystelsesparker« i dette bilag III, nr. 7), kan påberåbes med henblik på at anvende forskellige momssatser dels på ydelser leveret af fast etablerede aktører på markeder, såsom Phantasialand, dels på ydelser leveret af omrejsende aktører på markeder, selv om begrebet »forlystelsesparker« ifølge den forelæggende ret dækker de to kategorier af aktører på markeder.

28 Momsdirektivet indeholder hverken en definition af begrebet »messer« eller af begrebet »forlystelsesparker« som omhandlet i det nævnte bilag III, nr. 7), og gennemførelsesforordning nr. 282/2011 fastsætter heller ingen definition af disse begreber. Desuden indeholder hverken momsdirektivet eller gennemførelsesforordning nr. 282/2011 nogen henvisning til medlemsstaternes ret i denne henseende, således at de nævnte begreber udgør selvstændige EU-retlige begreber, som skal fortolkes ensartet på Unionens område (jf. i denne retning dom af 20.1.2021, Finanzamt Saarbrücken, C-288/19, EU:C:2021:32, præmis 39 og den deri nævnte retspraksis).

29 Følgelig skal disse begreber dels fortolkes i overensstemmelse med deres normale betydning i sædvanlig sprogbrug, dels fortolkes strengt, eftersom muligheden for at anvende en nedsat momssats udgør en undtagelse fra princippet om anvendelse af normalsatsen (jf. i denne retning dom af 19.12.2019, Segler-Vereinigung Cuxhaven, C-715/18, EU:C:2019:1138, præmis 25 og den deri nævnte retspraksis).

30 Hvad angår den sædvanlige betydning i sædvanlig sprogbrug af udtrykkene »forlystelsespark« og »messe« betegner udtrykket »forlystelsespark«, således som Kommissionen i det væsentlige har anført i sine skriftlige indlæg, en byggemodnet grund, der omfatter forskellige installationer til afslapning og underholdning, mens en »messe«, selv om den generelt også er udstyret med sådanne installationer, er kendetegnet ved, at den finder sted i en vis periode og med en vis regelmæssighed.

31 Det skal ligeledes bemærkes, at nr. 7) i bilag III til momsdirektivet udtrykkeligt opregner såvel »messer« som »forlystelsesparker«, således at der skal sondres mellem disse to begreber.

32 Begrebet »messer« omfatter således ydelser leveret af aktører på markeder, der opererer i en tidsbegrænset periode ved hjælp af midlertidige installationer, mens begrebet »forlystelsespark« omfatter de aktiviteter, der udøves af fast etablerede aktører på markeder, og som har en varig karakter.

33 Derimod kan begrebet »forlystelsespark« ikke fortolkes således, at det omfatter ydelser leveret af omrejsende aktører på markeder, eftersom begrebet »messer« i dette tilfælde ikke længere har sit eget anvendelsesområde.

34 Den forelæggende rets henvisning til artikel 32 i gennemførelsesforordning nr. 282/2011, hvori udtrykkene »messer« og »forlystelsesparker« i den tyske version af denne bestemmelse alene svarer til udtrykket »Freizeitparks« (»aktivitetsparker«), er i denne forbindelse uden relevans. Ud over den omstændighed, at denne bestemmelse indgår i en anden kontekst end den, hvori der anvendes nedsatte momssatser, er de tjenesteydelser, der er omhandlet i denne artikel 32, nemlig obligatorisk underlagt de samme regler, således at den omstændighed, at der i den tyske version ikke sondres mellem messer og forlystelsesparker, er uden betydning.

35 Det følger heraf, at en medlemsstat i overensstemmelse med momsdirektivets artikel 98, sammenholdt med nr. 7) i bilag III hertil, i princippet kan anvende en nedsat momssats på ydelser leveret af omrejsende aktører på markeder, samtidig med, at normalsatsen anvendes på ydelser, der udføres af fast etablerede aktører på markeder i form af aktivitetsparker.

36 Som det fremgår af præmis 25, påhviler det imidlertid en medlemsstat at overholde princippet om afgiftsneutralitet, når den vælger selektivt at anvende den nedsatte momssats for visse særlige leveringer af varer eller ydelser i bilag III til momsdirektivet (dom af 27.6.2019, Belgisch Syndicaat van Chiropraxie m.fl., C-597/17, EU:C:2019:544, præmis 46 og den deri nævnte retspraksis).

37 Dette princip er til hinder for, at sammenlignelige varer eller tjenesteydelser, som konkurrerer indbyrdes, behandles momsmæssigt forskelligt (dom af 27.2.2014, Pro Med Logistik og Pongratz, C-454/12 og C-455/12, EU:C:2014:111, præmis 52, og af 27.6.2019, Belgisch Syndicaat van Chiropraxie m.fl., C-597/17, EU:C:2019:544, præmis 47 og den deri nævnte retspraksis).

38 Ifølge fast retspraksis skal der ved afgørelsen af, om varer eller tjenesteydelser er sammenlignelige, fortrinsvis tages hensyn til gennemsnitsforbrugerens synspunkt. Varer eller tjenesteydelser er sammenlignelige, hvis de har ensartede egenskaber og tjener samme behov ud fra et forbrugersynspunkt som følge af et kriterium om sammenlignelig anvendelse, og når de tilstedeværende forskelle ikke på væsentlig måde påvirker gennemsnitsforbrugerens afgørelse om at anvende den ene eller anden af disse varer eller ydelser (dom af 27.2.2014, Pro Med Logistik og Pongratz, C-454/12 og C-455/12, EU:C:2014:111, præmis 53 og 54, og af 27.6.2019, Belgisch Syndicaat van Chiropraxie m.fl., C-597/17, EU:C:2019:544, præmis 48 og den deri nævnte retspraksis).

39 Det drejer sig med andre ord om at undersøge, om de pågældende varer eller tjenesteydelser ud fra gennemsnitsforbrugerens synspunkt kan substitueres med hinanden. I dette tilfælde kan anvendelsen af forskellige momssatser påvirke forbrugerens valg, hvilket følgelig tyder på en tilsidesættelse af princippet om afgiftsneutralitet (jf. i denne retning dom af 9.11.2017, AZ, C-499/16, EU:C:2017:846, præmis 33 og 34).

40 I det foreliggende tilfælde fremgår det, at den første betingelse, der følger af den retspraksis, der er nævnt i denne doms præmis 38, hvorefter varer eller tjenesteydelser, for at de kan anses for sammenlignelige, skal have ensartede egenskaber og opfylde de samme behov hos forbrugeren på grundlag af et kriterium om sammenlignelig anvendelse, er opfyldt. Den forelæggende ret har således anført, at de ydelser, der leveres dels i forbindelse med en messe, dels i forbindelse med en aktivitetspark, har tilsvarende egenskaber, idet forbrugeren i begge tilfælde anvender ydelser fra

aktører på markeder. Desuden kan der med hensyn til de opfyldte behov antages en høj grad af konvergens, for så vidt som den forelæggende ret, med forbehold for yderligere oplysninger, navnlig har henvist til underholdning og fritid samt den individuelle fornøjelse, eventyrlyst og eventuelle kontaktmuligheder.

41 For så vidt angår undersøgelsen af den anden betingelse, hvorefter de eksisterende forskelle ikke i væsentlig grad påvirker gennemsnitsforbrugerens beslutning om at anvende den ene eller den anden af de nævnte varer eller tjenesteydelser, skal der for det første tages hensyn til forskelle, der vedrører de førnævnte varers eller førnævnte tjenesteydelsers egenskaber og deres anvendelse, og som derfor er uadskilleligt forbundet med disse varer eller tjenesteydelser. Da Domstolen imidlertid har fastslået, at det ikke kun kommer an på at sammenholde de enkelte ydelser, skal der for det andet ligeledes tages hensyn til forskelle i den kontekst, hvori de nævnte ydelser leveres (jf. i denne retning dom af 27.2.2014, Pro Med Logistik og Pongratz, C-454/12 og C-455/12, EU:C:2014:111, præmis 55 og den deri nævnte retspraksis).

42 I denne henseende fremgår det af Domstolens praksis, at forskelle, der er forbundet med de lovgivningsmæssige rammer og gældende retsregler for de omhandlende ydelser, kan være relevante som kontekst for de ydelser, der skal sammenlignes (jf. i denne retning dom af 23.4.2009, TNT Post UK, C-357/07, EU:C:2009:248, præmis 39 og 45, og af 27.2.2014, Pro Med Logistik og Pongratz, C-454/12 og C-455/12, EU:C:2014:111, præmis 57-59). Det kan imidlertid ikke udledes af denne retspraksis, at andre forskelle end dem, der vedrører den retlige kontekst, ikke har betydning. Det er tværtimod nødvendigt at tage hensyn til andre kontekstbestemte forskelle, for så vidt som disse kan give anledning til en sondring set fra gennemsnitsforbrugerens synsvinkel, med hensyn til hvad der tjener dennes behov (jf. i denne retning dom af 27.2.2014, Pro Med Logistik og Pongratz, C-454/12 og C-455/12, EU:C:2014:111, præmis 56 og den deri nævnte retspraksis), og de kan derfor påvirke denne forbrugers valg.

43 Idet det i sidste ende tilkommer den nationale ret at foretage vurderingen af, om de ydelser, der udbydes i forbindelse med messer henholdsvis aktivitetsparker, er sammenlignelige (jf. i denne retning dom af 9.11.2017, AZ, C-499/16, EU:C:2017:846, præmis 31), skal det fastslås, at det for vurderingen kan være relevant, at en af ydelserne i det foreliggende tilfælde i princippet er permanent til rådighed, mens den anden kun er det i løbet af nogle dage eller uger om året. For en forbruger, der har valget mellem at besøge en aktivitetspark eller en messe, kan den omstændighed, at sidstnævnte kun finder sted i en begrænset periode, vise sig at være væsentlig eller endog afgørende.

44 Som den tyske regering har gjort gældende, er messerne i øvrigt ofte baseret på en udbredt sædvane i regionen, idet antallet af ydelser, der samlet set tilbydes, er meget varieret og af kulturel art. Som en del af kulturarven kan de have en betydelig værdi i det sociale liv. Sådanne faktorer kan også påvirke gennemsnitsforbrugerens valg, hvilket det påhviler den forelæggende ret at efterprøve.

45 Hertil kommer, at selv om den forelæggende ret har bemærket, at konteksten i Tyskland for de tjenesteydelser, der ydes på den ene side inden for rammerne af en aktivitetspark og på den anden side inden for rammerne af en messe, ikke er karakteriseret ved særskilte lovgivningsmæssige rammer, fremgår det af den tyske regerings skriftlige bemærkninger, at omrejsende aktører på markeder og fast etablerede aktører på markeder ikke er underlagt de samme nationale lovrammer, idet tilladelsen til at holde en messe kan indeholde forskellige »markedsprivilegier«, der for den fastsatte periode medfører en undtagelse fra visse lovkrav, der

normalt er gældende, f.eks. reglerne om åbningstider. I denne henseende tilkommer det ligeledes den forelæggende ret at afgøre, om sådanne forskelle, for så vidt som de godtgøres, har indflydelse på gennemsnitsforbrugerens valg.

46 Hvad i øvrigt angår spørgsmålet om, hvorvidt den nationale ret i denne kontekst har ret til at indhente en sagkyndig erklæring om gennemsnitsforbrugerens synspunkt, eller om dette synspunkt blot udgør et »intellektuelt perspektiv«, der er umuligt at forstå ved at indsamle beviser, skal det bemærkes, at nævnte ret generelt i kraft af sit eget kendskab er i stand til at forstå gennemsnitsforbrugerens synspunkt (jf. i denne retning dom af 16.7.1998, Gut Springenheide og Tusky, C-210/96, EU:C:1998:369, præmis 31 og 32, og af 28.1.1999, Sektkellerei Kessler, C-303/97, EU:C:1999:35, præmis 36).

47 EU-retten er imidlertid ikke til hinder for, at en national ret, der har særlige vanskeligheder ved denne vurdering, under de betingelser, der er fastsat i national ret, indhenter en sagkyndig erklæring med henblik på at oplyse sin dom (jf. i denne retning dom af 16.7.1998, Gut Springenheide og Tusky, C-210/96, EU:C:1998:369, præmis 35 og 36, og af 28.1.1999, Sektkellerei Kessler, C-303/97, EU:C:1999:35, præmis 37).

48 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal de forelagte spørgsmål besvares med, at momsdirektivets artikel 98, sammenholdt med nr. 7) i bilag III til dette direktiv, skal fortolkes således, at den ikke er til hinder for en national lovgivning, hvorefter ydelser, der leveres af omrejsende aktører på markeder, og ydelser, der leveres af fast etablerede aktører på markeder i form af aktivitetsparker, pålægges forskellige momssatser, hvoraf den ene er en nedsat momssats, og den anden er normalsatsen, forudsat at princippet om afgiftsneutralitet overholdes. EU-retten er ikke til hinder for, at den forelæggende ret, når den støder på særlige vanskeligheder ved efterprøvelsen af, om princippet om afgiftsneutralitet er overholdt, under de betingelser, der er fastsat i national ret, anmoder om en sagkyndig erklæring med henblik på at belyse sin dom.

Sagsomkostninger

49 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra de nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Syvende Afdeling) for ret:

Artikel 98 i Rådets direktiv 2006/112/EF af 28. november 2006 om det fælles merværdiafgiftssystem, sammenholdt med nr. 7) i bilag III til dette direktiv, skal fortolkes således, at den ikke er til hinder for en national lovgivning, hvorefter ydelser, der leveres af omrejsende aktører på markeder og ydelser, der leveres af fast etablerede aktører på markeder i form af aktivitetsparker, pålægges forskellige satser for merværdiafgift, hvoraf den ene er en nedsat sats, og den anden er normalsatsen, forudsat at princippet om afgiftsneutralitet overholdes. EU-retten er ikke til hinder for, at den forelæggende ret, når den støder på særlige vanskeligheder ved efterprøvelsen af, om princippet om afgiftsneutralitet er overholdt, under de betingelser, der er fastsat i national ret, anmoder om en sagkyndig erklæring med henblik på at belyse sin dom.

Underskrifter